

Üstün Yetenekli Ö?renciler ?çin Problem Tarama Envanteri

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Üstün Yetenekli Ö?renciler ?çin Problem Tarama Envanteri*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32307>

Özet

Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Problem Tarama Envanteri (ÜYÖPTE), Altun ve Yazıcı (2018) tarafından Türk kültürüne **uyarlama** çalışması gerçekleştirilmiş bir ölçektir. Bu envanterin temel amacı, örgün eğitimde yer alan **üstün yetenekli öğrencilerin** yaşadığı akademik, sosyal ve duygusal alanlardaki potansiyel problemleri sistematik bir şekilde taramak ve tespit etmektir. Ölçek, özellikle bu özel öğrenci grubunun sıklıkla göz ardı edilen veya yanlış yorumlanan zorluklarını erken aşamada belirleyerek rehberlik ve destek hizmetlerinin planlanmasına yardımcı olmak üzere tasarlanmıştır. Bu envanter, kültürel geçerliliğinin sağlanması amacıyla geniş bir **psikometrik özellikler** incelemesinden geçmiştir.

Anahtar Kelimeler

Üstün Yetenekli Öğrenciler, Problem Tarama, Envanter, Psikolojik Ölçek, Rehberlik, Uyarlama, Sosyal Problemler, Akademik Zorluklar.

Yazarlar

Fatma ALTUN, Halil YAZICI

Amaç

Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Problem Tarama Envanteri'nin birincil amacı, üstün yetenekli bireylerin gelişim süreçlerinde karşılaştıkları özgül sorunlar (örneğin, mükemmeliyetçilik, sosyal izolasyon, akademik motivasyon düşüklüğü, farklılık algısı kaynaklı baskı) saptamaktır. Geleneksel problem tarama araçları genellikle genel popülasyonun sorunlarına odaklandığından, bu özel grubun ihtiyaçlarına uygun, kültüre duyarlı ve geçerli bir ölçme aracı ihtiyacının karşılanmak amaçlanmıştır.

Envanter, eğitimcilerin, psikolojik danışmanların ve ailelerin, üstün yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) veya rehberlik hizmetleri oluştururken kullanabileceği güvenilir veriler sağlamaya hedefler. Bu sayede, öğrencilerin potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmelerinin önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik stratejik müdahaleler geliştirilebilir.

Yapı

Bu envanter, **üstün yetenekli öğrencilerin** karşılaştığı sorunları çok boyutlu bir perspektifle ele alan bir yapı üzerine kurulmuştur. Yapısal olarak, ölçeğin genellikle üç ana alanı kapsamaktadır:

Akademik Problemler: Okulda sıklıkla, müfredatın yetersizliği, düşük başarı beklentisi veya mükemmeliyetçilikten kaynaklanan stres gibi öğrenme süreçleriyle ilgili sorunlar.

Sosyal ve Duygusal Problemler: Akran ilişkilerinde zorluklar, sosyal izolasyon, benlik algısı sorunları, duygusal hassasiyet ve kaygı gibi kişisel ve sosyal gelişim alanlarındaki zorluklar.

Okul/Çevreye Uyum Problemleri: Okul sistemiyle çatışma, öğretmen beklentileri, aile baskısı veya özel yetenek programlarına uyumla ilgili zorluklar.

Ölçek, bu farklı problem alanlarının ölçerek, öğrencinin desteklenmeye en çok ihtiyaç duyduğu spesifik alanları belirlemeye olanak tanır.

Geçerlik

Altun ve Yazıcı (2018) tarafından yürütülen **uyarlama** çalışmasında, envanterin Türk kültürü bağlamında yapı geçerliğinin incelenmesine büyük önem verilmiştir. Yapılan analizlerde, ölçeğin orijinal yapısının Türk örneğinde de tutarlı bir şekilde ölçüm yaptığını gösterilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma kapsamında genellikle doğrulayıcı ve açgözlü faktör analizleri kullanılarak ölçeğin kuramsal yapısının korunup korunmadığı test edilmiştir. Ayrıca, ölçüt bağımlı geçerlik çalışmaları ile envanterden elde edilen puanların, öğrencilerin mevcut akademik başarıları veya öğretmen/ebeveyn değerlendirmeleri gibi diğer ölçütlerle ilişkisi de incelenmiştir. Bu tür geçerlik çalışmaları, envanterin gerçekten de üstün yetenekli öğrencilerin problem alanlarını doğru bir şekilde yansıttığını kanıtlamaya amaçlar.

Güvenirlilik

Envanterin güvenirlik çalışmaları, Altun ve Yazıcı (2018) makalesinde iç tutarlılık (iç güvenirlik) yöntemleri kullanılarak rapor edilmiştir. Yüksek bir iç tutarlılık derecesi, ölçek maddelerinin aynı yapıya tutarlı bir şekilde ölçtüğünü gösterir.

Yapılan analizlerde, ölçeğin genelinde ve alt boyutlarında yüksek düzeyde iç tutarlılık katsayıları elde edilmiştir. Tipik olarak, **Cronbach Alfa** katsayısının kabul edilebilir düzeylerin (genellikle 0.70 ve üzeri) üzerinde olduğu rapor edilmiştir, bu da envanterin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu işaret eder. Ayrıca, bazı uyarlama çalışmaları da test-tekrar test güvenirlik analizleri de yapılarak, ölçek puanlarının zaman içinde kararlılığını incelediği varsayılmaktadır.

Faktör Analizi

Uyarlama sürecinin kritik bir adımı olan **Faktör Analizi**, envanterin orijinal yapısının Türk

kültüründeki üstün yetenekli öğrenci popülasyonunda da geçerli olup olmadığını belirlemek için kullanılmıtır.

Öncelikle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) kullanılarak maddelerin faktör yükleri incelenmiş ve kültürel farklılıklar nedeniyle Türk örneklemine uygun olmayan maddeler tespit edilip çıkarılabilir. Ardından, Doğrusal Faktör Analizi (DFA) ile ölçeğin kuramsal olarak belirlenen çok boyutlu yapısının (Akademik, Sosyal, Duygusal) veri ile uyumu test edilmiştir. Genellikle DFA sonuçları, kabul edilebilir uyum indeksleri (örneğin, CFI, TLI, RMSEA) ile rapor edilerek, envanterin yapısal geçerliliği desteklenmiştir.

Enstrüman

Test Türü: Uyarlama (Adaptation) tabanlı Problem Tarama Envanteri

Format: Genellikle Likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılarak yanıtlanan maddelerden oluşur. Öğrencilerin belirtilen problemleri ne sıklıkta veya ne ölçüde yaşadıklarını beyan etmeleri beklenir.

Mevcut Diller: Türkçe

Popülasyon Grubu: İlkokul, ortaokul veya lise düzeyindeki resmi olarak tanımlanmış üstün yetenekli öğrenciler.

Yaş Grubu: Genellikle 8-18 yaş aralığındaki öğrenciler (Okul seviyesine bağlı olarak değişebilir).

Popülasyon Detayları: Türkiye'de özel yetenekli öğrencilerin eğitim gördüğü kurumlardan (örneğin, Bilim ve Sanat Merkezleri - BİLSEM veya özel yetenek sınıfları) seçilen örneklemle çalışılmıştır.

Test Metodolojisi: Envanterin uygulanması, grup halinde veya bireysel olarak yapılabilen öz bildirim esasına dayanır. Öğrencilerden, kendilerine sunulan ifadelerin kendi yaşantılarına ne kadar uygun olduğunu belirtmeleri istenir. Puanlama, belirli problem alanlarına düşen maddelerin toplam puanları üzerinden gerçekleştirilir.

Anahtar Kelimeler

ÜYÖPTE, Üstün Zeka, Rehberlik Hizmetleri, Psikolojik Danışmanlık, Okul Psikolojisi, **Faktör Analizi**, İç Tutarlılık, **Cronbach Alfa**.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Fatma ALTUN

Yazar ORCID Tanıtması: Bilgi mevcut değildir.

Kurum E-posta Adresleri: faltun@ktu.edu.tr (Fatma ALTUN)

Yazma Adresi: Bilgi mevcut değildir. (Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi ile ilişkilidir.)

İzinler, Ücret ve Test Yolu

İzinler ve Kullanım Ücreti: Akademik araştırmalar ve eğitim uygulamaları için kullanım izinleri genellikle sorumlu yazarın kurumu veya yayımlandığı dergi aracılığıyla elde edilmelidir. Ticari kullanım için ek izinler gerekebilir.

Testin Uyarlama Yolu: 2018 (Uyarlama çalışması yayınlandı yılı).

Derecelendirme: Derecelendirme formatı orijinal kaynakta belirtilmemiştir, ancak tipik olarak 3'lü, 4'lü veya 5'li Likert tipi bir ölçek kullanılmaktadır (Örneğin: "Hiçbir Zaman"dan "Her Zaman"a).

Envanterin tam metni ve uyarlama çalışması detayları aşağıdaki PDF dosyasında mevcuttur. Orijinal PDF dosyasına buradan ulaşılabilir: [ustun-yetenekli-ogrenciler-icin-problem-tarama-envanteri-toad.pdf](#)

Referanslar

Aşağıda, Üstün Yetenekli Öğrenciler için Problem Tarama Envanteri'nin Türk kültürüne uyarlanması ile ilgili temel akademik referans yer almaktadır:

Altun, F., & Yazıcı, H. (2018). Üstün Yetenekli Öğrenciler için Problem Tarama Envanteri'nin Türk kültürüne uyarlanması. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 5(1), 1-19.

Ek olarak, envanterin **üstün yetenekli öğrencilerin** problem alanları tarama ve değerlendirilmede kullanılmasına dair genel **psikometrik özellikler** ve metodoloji literatürü referans alınmıştır.

Üstün Yetenekli Öğrenciler için Problem Tarama Envanteri Maddeleri

ÖNEMLİ: Bu envanterin maddeleri, ölçek metadata kaynağında sağlanmamıştır ve telif hakları nedeniyle yalnızca akademik makalede veya ölçek yönergesinde bulunabilir. Maddelerin orijinal dili ve içeriği, Altun ve Yazıcı (2018) tarafından yayınlanan uyarlama makalesinde yer almaktadır.

Maddeler genellikle ö?rencilerin kendini de?erlendirmesi yoluyla akademik bask?, sosyal uyumsuzluk ve duygusal zorluklar gibi alanlar? ölçmeye odaklanmaktadır.

ARABPSYCHOLOGY.COM